

درس سوم جهان اجتماعی (دنیای گسترده ما)

چه تصویری از جهان اجتماعی دارید؟ جهان را تعریف کنید و مثال بزنید

جهان، واژه‌ای است که معمولاً برای اشاره به مجموعه‌های بزرگ به کار می‌رود. مانند جهان طبیعت، جهان غرب، جهان اسلام و... مجموعه پدیده‌های اجتماعی نیز «جهان اجتماعی» را شکل می‌دهند. **جهان اجتماعی را تعریف کنید** بعضی اوقات انسان‌ها برای اینکه پدیده‌های ناشناخته را بشناسند، آنها را با پدیده‌هایی آشنا مقایسه می‌کنند. در مقایسه پدیده‌ها با یکدیگر، شباهت‌ها و تفاوت‌های آنها آشکار می‌شود. **برای شناخت بهتر جهان اجتماعی، چه اقدامی می‌توانیم انجام دهیم؟** برای اینکه جهان اجتماعی را بهتر بشناسیم، می‌توانیم آن را با پدیده‌های مختلفی مقایسه کنیم. برخی جهان اجتماعی را با موجودات زنده، مقایسه کرده‌اند؛ مانند سعدی که می‌گوید: «بنی آدم اعضای یک پیکرند».

سوال

به نظر شما «موجود زنده» و «جهان اجتماعی» چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی باهم دارند؟ **جواب**

در درس علوم تجربی آموخته‌اید که بدن موجودات زنده (گیاهان و حیوانات) ویژگی‌های مشترکی دارند.

● اندام و اعضای متفاوتی دارند، مثلاً گیاه، ریشه، ساقه و برگ دارد و بدن انسان، قلب، مغز، دست و... دارد.

● اعضای آنها به یکدیگر وابسته‌اند و هر کدام نیازهای دیگری را تأمین می‌کنند.

● اعضا برای حفظ حیات موجود زنده، در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند.

● اعضا برای تأمین هدف مشترک، از چینش و نظم مناسبی برخوردارند.

و...

آیا می‌توانید با توجه به تصاویر صفحه بعد، ویژگی‌های بالا را برای دوستانتان تشریح کنید؟

کنش اجتماعی + کنش اجتماعی + = پدیده ی اجتماعی
 پدیده اجتماعی + پدیده اجتماعی + = جهان اجتماعی

چه شباهت هایی میان جهان اجتماعی و بدن موجود زنده وجود دارد؟
 جهان اجتماعی مانند یک موجود زنده، اعضای مختلفی دارد و این اعضا در ارتباط با هم، از نوعی نظم برخوردارند. نظم از ویژگی های مهم جهان اجتماعی است.

سوال ← به نظر شما چه تفاوت هایی میان بدن موجود زنده و جهان اجتماعی وجود دارد؟
جواب ← عضویت اعضا در بدن موجودات زنده و نظم آنها تکوینی است؛ یعنی براساس آگاهی و اراده اعضا به وجود نمی آید و به همین دلیل با اراده اعضا تغییر نمی کند؛ ولی عضویت در جهان اجتماعی و نظم میان اعضای آن، با اراده و آگاهی انسان ها تعریف می شود و با قرارداد آنها به وجود می آید.

جهان اجتماعی بیشتر شبیه بازی گروهی است چگونگی آن را توضیح دهید
 [جهان اجتماعی بیشتر شبیه یک بازی گروهی است. در بازی گروهی مثل فوتبال، افراد مختلفی عضوند که عضویت و نقش هر کدام توسط همه اعضا تعریف یا پذیرفته می شود. در زمین فوتبال بازیکنان، داوران و تماشاگران آگاهی های مشترکی دارند. آنها قواعد بازی را می دانند؛ از عضویت یکدیگر اطلاع دارند؛ وظایف و انتظارات یکدیگر را می شناسند و آنها را می پذیرند.]
 آیا بدون این آگاهی های مشترک، بازی فوتبال ممکن می شود؟ **خیر**

چند نمونه از اعضای جهان اجتماعی را نام ببرید

کارگران، کشاورزان، دانش آموزان، معلمان، ... و نهادهایی چون آموزش و پرورش، خانواده و ...

جا خالی

اعضای جهان اجتماعی هستند [این اعضا، تنها هنگامی که عضویت جهان اجتماعی را پذیرفتند،

به آن راه می‌یابند و نقشی را به عهده می‌گیرند و متناسب با نقش خود، از حقوق و تکالیفی

برخوردار می‌شوند که خود و دیگران از این عضویت و حقوق و تکالیف آن آگاهی دارند.]

جهان اجتماعی و نظم آن اعتباری است یعنی چه؟ چرا فرهنگ را آگاهی و شناخت مشترک می‌نامند؟ دی 95

بنابراین جهان اجتماعی و نظم آن، تکوینی نیست، بلکه اعتباری است؛ یعنی با آگاهی و ارادهٔ

انسان‌ها شکل می‌گیرد. علاوه بر این، آگاهی و شناختی که جهان اجتماعی براساس آن شکل

می‌گیرد، آگاهی فردی و خصوصی نیست؛ بلکه نوعی آگاهی مشترک و عمومی است.

از کتاب مطالعات اجتماعی سال گذشته به یاد دارید که به این مجموعه آگاهی‌های مشترک

تعریف فرهنگ

«فرهنگ» می‌گویند.

بخوانیم و بدانیم

فرهنگ را تعریف کنید. دی 97 دی 98

فرهنگ شیوهٔ زندگی گروهی از انسان‌ها است که سالیان متمادی با یکدیگر زندگی می‌کنند.

برای مثال نوع خوراکی‌ها، پوشش‌ها، گویش‌ها، آداب و رسوم تولد، عروسی و عزاداری، شیوه‌های

گذران اوقات فراغت، شیوه‌های یاددهی - یادگیری، باورها و ارزش‌های اخلاقی، نگرش به عالم و

آدم و... از این جمله‌اند. آن بخش از فرهنگ که همه اعضای یک جهان اجتماعی در آن اشتراک

دارند «فرهنگ عمومی» و بخش‌هایی که مربوط به یک قوم، قشر، صنف یا گروه است «خرده

فرهنگ» نامیده می‌شود. خرده فرهنگ‌هایی که درون یک فرهنگ عمومی قرار دارند، اغلب

با فرهنگ عمومی سازگارند. به خرده فرهنگ‌های سازگار با فرهنگ عمومی «خرده فرهنگ

موافق» می‌گویند. در مواردی ممکن است عفا، ارزش‌ها، هنجارها و مهارت‌های پذیرفته

شده در یک خرده فرهنگ، ناسازگار و مخالف با فرهنگ عمومی باشد. در این صورت، این

خرده فرهنگ را ضد فرهنگ می‌نامند. خرده فرهنگ تبهکاران و سارقان و... ضد فرهنگ است. خرداد 99 دی 98

تفاوت فرهنگ عمومی و خرده فرهنگ را بنویسید. خرداد 98

تاکنون یکی از تفاوت‌های مهم جهان اجتماعی و بدن موجود زنده، آشکار شد. آیا می‌توانید تفاوت دیگری را بیان کنید؟

موجودات زنده طول عمر معینی دارند. آنها از طریق زاد و ولد، زندگی خود را در طول زمان تداوم می‌بخشند. ویژگی‌های آنها مانند رنگ، جنس، قد و... از طریق وراثت (فرایند به ارث رسیدن خصوصیات از والدین به فرزندان)، از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شوند.

به نظر شما جهان اجتماعی چگونه طی نسل‌ها تداوم می‌یابد؟ از طریق تعلیم و تربیت

■ آگاهی‌های مشترک و تداوم آنها

جهان اجتماعی چگونه تداوم می‌یابد؟

جهان اجتماعی با انتقال فرهنگ خود به نسل‌های بعد تداوم می‌یابد. فرهنگ از طریق وراثت از نسلی به نسل دیگر منتقل نمی‌شود. به نظر شما فرهنگ با چه روشی از نسلی به نسل دیگر

انتقال می‌یابد؟ **جهان اجتماعی چه زمانی فرو می‌ریزد یا دگرگون می‌شود؟**
هرگاه یک نسل نتواند فرهنگ خود را حفظ کند یا نتواند آن را به نسل بعد منتقل سازد، جهان اجتماعی آن فرو می‌ریزد یا دگرگون شده و به جهان اجتماعی دیگری تبدیل می‌شود.

گفت‌وگو کنید

چه بخشی از فرهنگ توسط خانواده و کدام بخش آن توسط مدرسه انتقال می‌یابد؟
بخش‌های غیر رسمی فرهنگ توسط خانواده و بخش‌های رسمی توسط مدرسه انتقال می‌یابد

گستره جهان اجتماعی کجاست؟

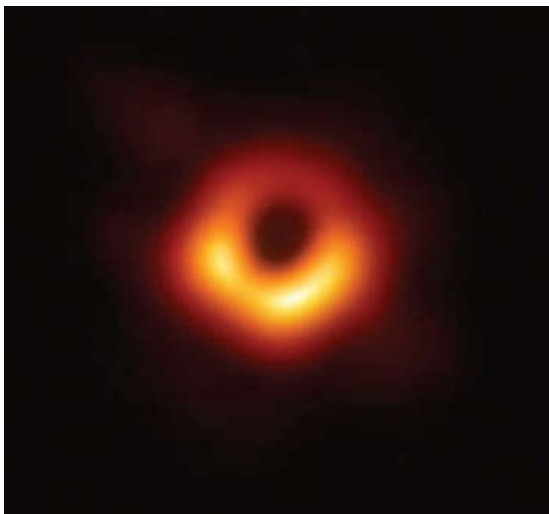
به نظر شما کدام یک از پدیده‌های زیر، درون جهان اجتماعی قرار می‌گیرند؟
خانواده، ستارگان، احترام به قانون، فلزات، دولت، زلزله، عدالت، مدرسه، صلح، امنیت، کارخانه، رودخانه، خیابان، بیابان، خویشاوندان، حزب، کارمند، مسجد، آب و اتوبوس.
برای پاسخ به این پرسش، جدول صفحه بعد را تکمیل کنید. پدیده‌هایی را که مطمئن هستید درون جهان اجتماعی قرار دارند، در ستون اول و مواردی را که یقین دارید بیرون از جهان اجتماعی هستند، در ستون دوم بنویسید. مواردی را که درباره آنها شک دارید و نمی‌دانید درون جهان اجتماعی یا بیرون آن قرار می‌گیرند در ستون سوم درج کنید.

با انجام این تمرین، یاد خواهیم گرفت که تمام پدیده ها چه اعتباری و چه طبیعی و چه ماوراء طبیعی بخاطر تاثیری که در زندگی ما دارند در گستره ی جهان اجتماعی قرار می گیرند

درون جهان اجتماعی	بیرون جهان اجتماعی	؟
خانواده	ستارگان	زلزله
احترام به قانون	فلزات	
دولت عدالت مدرسه	بیابان	
صلح امنیت		

به چپینش کتاب های یک کتابخانه فکر کنید. کتاب ها براساس معیار خاصی دسته بندی (طبقه بندی) می شوند. انسان ها برای رهایی از سردرگمی و ایجاد نظم، به **دسته بندی** رو می آورند. دسته بندی نیز به معیار و قاعده نیاز دارد. پر کردن جدول بالا نوعی دسته بندی بود. قاعده و معیار شما برای این دسته بندی چه بود؟

آیا برای تشخیص پدیده هایی که به جهان اجتماعی تعلق دارند، معیار و قاعده خاصی وجود دارد؟ **هر چیزی که با زندگی اجتماعی انسان ارتباط داشته باشد درون جهان اجتماعی قرار می گیرد - چیزهایی که نقش تاثیر گذار بر کنش انسان ها داشته باشند درون جهان اجتماعی قرار می گیرند**

■ اولین تصویر واقعی از سیاه چاله ای واقع در مرکز کهکشان M87 که مقدمه ای برای کشف شگفتی های جدید درباره کیهان خواهد بود.

با اطمینان کامل می توانید بگویید که پدیده های اجتماعی به جهان اجتماعی تعلق دارند؛ **احترام به قانون یک کنش اجتماعی است. خانواده، امنیت، صلح و... حاصل کنش های اجتماعی انسان ها هستند.**

اما پدیده‌های طبیعی نیز می‌توانند به جهان اجتماعی راه یابند. آیا می‌دانید چگونه؟

جهان اجتماعی

جهان طبیعی

زلزله یا خشکسالی با اینکه پدیده‌های طبیعی اند چگونه وارد جهان اجتماعی می‌شوند؟

زلزله یا خشکسالی با اینکه پدیده‌های طبیعی اند، تأثیرات تعیین کننده‌ای در کنش‌های اجتماعی انسان‌ها دارند. انسان‌ها برای مقابله با زلزله و خشکسالی، قواعد خاصی وضع می‌کنند و کنش‌های مناسبی انجام می‌دهند؛ آنها خانه‌های خود را به گونه‌ای می‌سازند که در برابر زلزله مقاوم باشد، انبارها و سیلوهای را بنا می‌کنند تا با خشکسالی مقابله کنند. در مناطقی که آب و هوای خشک دارد، راه‌هایی برای رسیدن به ذخایر زیرزمینی آب ابداع می‌کنند و کشاورزی متناسب با همان آب‌وهوا را بر می‌گزینند. پس زلزله و خشکسالی به واسطه ارتباطی که با زندگی انسان پیدا می‌کنند، وارد جهان اجتماعی می‌شوند.

آیا می‌دانید شناخت فلزات و ستارگان چگونه می‌تواند بر زندگی انسان تأثیر بگذارد؟
انسان‌ها با شناخت ستارگان توانستند راه‌ها را در بیابان و دریاها پیدا کنند و باعث افزایش سفر و مهاجرت گردید
آلودگی طبیعت و محیط زیست، نتیجه کارهای شتاب زده و نابردانه انسان‌هاست. آیا همین آلودگی به نوبه خود، زندگی اجتماعی انسان را متأثر نمی‌سازد؟
تشکیل می‌دهند - فیلم می‌سازند - شروع به تحقیق می‌کنند و غیره
انسان‌ها برای مبارزه با آلودگی، انجمن‌هایی

جهان اجتماعی

جهان طبیعی

■ اقدامات شتاب زده انسان در مواجهه با طبیعت

■ قنات. ابتکار ایرانیان

دانستید ورود پدیده‌های طبیعی به جهان اجتماعی باعث گسترش آن می‌شود؛ ولی جهان اجتماعی می‌تواند از این هم گسترده‌تر شود. آیا می‌دانید چگونه؟
شناخت خداوند و فرشتگان چه تأثیری در زندگی اجتماعی انسان می‌گذارد؟
شناخت خداوند، فرشتگان و جهان ماوراءطبیعی، آرمان‌ها و ارزش‌های زندگی آدمیان را تغییر می‌دهد و کنش‌های اجتماعی آنان را دگرگون می‌سازد.

جهان اجتماعی

جهان ماوراءطبیعی

سنت ها و قوانین الهی با انسان های شاکر و ناسپاس و جوامع عادل و ظالم چگونه برخورد می کند؟

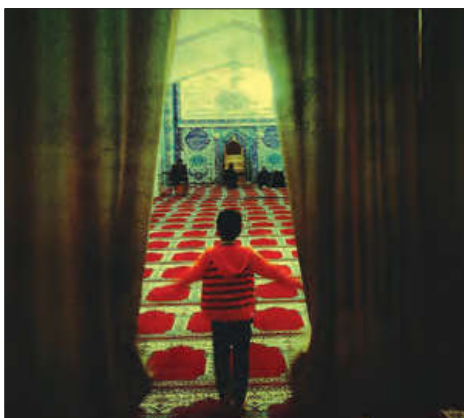
سنت ها و قوانین الهی نیز با انسان های شاکر و ناسپاس و جوامع عادل و ظالم، یکسان عمل نمی کند و درهای آسمان را بر عدالت پیشگان می گشاید و ستم پیشگان را در قهر و انتقام الهی فرو می گذارد.

موجوداتی که بیرون از جهان اجتماعی قرار دارند چگونه در گستره جهان اجتماعی قرار می گیرند؟ بنابراین هر یک از موجوداتی که بیرون جهان اجتماعی قرار دارند؛ یعنی موجودات طبیعی و

ماوراءطبیعی به واسطه ارتباطی که با زندگی اجتماعی انسان پیدا می کنند، در گستره جهان اجتماعی قرار می گیرند.

بخوانیم و بدانیم

شنیده اید که جهان هر فرد، به اندازه وسعت فکر اوست. گستره جهان اجتماعی نیز، به اندازه دانش و آگاهی آن است. مرزهای جهان اجتماعی همان مرزهای دانش آن است. هر چه جهان اجتماعی شناخت صحیح بیشتری از پدیده های اجتماعی، طبیعی و ماوراءطبیعی داشته باشد و اعضای آن براساس این شناخت های صحیح زندگی کنند، زندگی اجتماعی بشر در مسیر خوشبختی و سعادت بیشتری قرار می گیرد. به نظر شما آیا روش شناخت پدیده های اعتباری و پدیده های تکوینی (طبیعی و ماوراءطبیعی) یکسان است؟ آیا درست است که روش مناسب شناخت یک نوع از پدیده ها (مثلاً روش حسی مناسب پدیده های طبیعی است) را به انواع دیگر پدیده ها تعمیم و تسری دهیم؟

■ ورود پدیده های طبیعی و ماوراءطبیعی به جهان اجتماعی

نمونه بیاورید

جهان اجتماعی شامل دو دسته پدیده زیر است. برای هر دسته، پنج مثال بیاورید.

«پدیده های اعتباری»	«پدیده های تکوینی»
پدیده هایی که انسان آنها را ایجاد نمی کند ولی به واسطه ارتباطی که با زندگی انسان دارند به جهان اجتماعی راه می یابند.	کنش ها و پیامدهای آنها
خانواده، ترافیک، ...	دریا، شیطان، فرشته، ...

مهم

اعتباری ← مثال: خانواده - ترافیک

انواع پدیده

طبیعی ← مثال: دریا

ماوراءطبیعی ← مثال: فرشته - شیطان

تکوینی

همیار

خلاصه کنید

- جهان اجتماعی چه شباهت‌ها و تفاوت‌هایی با موجود زنده دارد.

مفاهیم اساسی

.....جهان اجتماعی،

آنچه از این درس آموختیم